

חביבין יסורין

א. מבוא

לפני כחודש עסקנו באינטראקציה התדירה שלכם עם אנשים שאבדו את ילדיהם למות. לפני שאירוע כזה קורה, מן הסתם ישנו תהליך ארוך בו המטופלים (ובני משפחותיהם) עוברים תקופה ארוכה וקשה עליה יש לתת את הדעת. תקופה זו מלווה ביסורין קשים מעין מסת היסורים אשר נקראה בשבת האחרונה בבתי הכנסת כדוגמת:

ויקרא כ"ו י"ד-ט"ז

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה. ואם בחרקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי. אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם.

לפני שנעבור על המקורות השונים, על סמך ספורים המוכרים לכם מן המקרא או האגדה, האם ישנו מכנה משותף ליחס אל היסורין? בנוסף, נסו להגדיר מהי לדעתכם מטרת היסורין? נסו להיות כנים כמה שיותר... :-)

ב. המקור

בדומה לסיפור שלמדנו ב'אל מול איבוד הבנים' גם הערב המקור המרכזי אותו נלמד מאגד בתוכו כמה חכמים המתיחסים כקבוצה אל היסורין של רבם, ולמולם תלמיד אחד המתיחס בצורה שונה אשר איתה עושה הרב אינטראקציה.

סנהדרין ק"א

תנו רבנן: כשחלה ר' אליעזר,

נכנסו ארבעה זקנים לבקרו, ר' טרפון ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא.

נענה ר' טרפון ואמר: טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים שטיפה של גשמים בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא.

נענה ר' יהושע ואמר: טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל חמה בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא.

נענה רבי אלעזר בן עזריה ואמר: טוב אתה לישראל יותר מאב ואם שאב ואם בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם הבא.

נענה רבי עקיבא ואמר: חביבין יסורין.

אמר להם: סמכוני ואשמעה דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין יסורין.

אמר לו עקיבא: זו מנין לך? אמר מקרא אני דורש: (מלכים ב כא, א) "בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלים [וגו'] ויעש הרע בעיני ה'" וכתוב [\(משלי כה, א\)](#) "גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה", וכי חזקיה מלך יהודה לכל העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד תורה? אלא מכל טורח שטרח בו ומכל עמל שעמל בו לא העלהו למוטב אלא יסורין שנאמר [\(דברי הימים ב לג, י\)](#) "וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו את מנשה בחוחים ויאסרוהו בנחשתים ויוליכהו בבלה" וכתוב [\(דברי הימים ב לג, יב\)](#) "ובהיצר לו חילה את פני ה' אלהיו ויכנע מאד מלפני ה' (ה') אלהי אבותיו ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו ירושלים למלכותו וידע מנשה כי ה' הוא האלהים" הא למדת שחביבין יסורין.

הסיפור מופיע גם במכילתא יתרו בצורה הבאה :

כ בר היה ר' אליעזר חולה.

נכנסו וכו'.

נענה... נענה... נענה...

נענה רבי עקיבא ואמר : חביבין יסורין.

אמר להן ר' אליעזר לתלמידיו : סמכוני,

יש לו ר' אליעזר אמר לו : אמור עקיבא,

אמר לו : הרי הוא אומר : (מלכים ב כא, א) "בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וכו'..."

מהו ההבדל בין שתי הגרסאות? אילו אלמנטים ניתן יהיה לדרוש מכל גרסה ואילו לא?

נסו להגדיר את מבנה הסיפור. שימו לב לחזרות ולחסינון ונסו לעמוד על משמעותן. מה חסר בדרשה

החוזרת? מדוע? אילו מילים "מיוחדות" יש בסיפור, והאם הן מזכירות לכם מקור אחר?

קראו את פרק ל"ג בספר דברי הימים ב'. נסו לעמוד על דרשתו של ר' עקיבא. מה הוא רוצה לרמוז לר' אליעזר?

אליעזר?

ראו את המקור הבא, המהווה השראה לחלוקה בין שלושת הדרשות החוזרות (אולי) ודרשתו של ר' עקיבא :

משנה סנהדרין פרק "חלק" משנה א'

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר : [\(ישעיהו ס\)](#) "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי

מעשה ידי להתפאר". ואלו שאין להם חלק לעולם הבא : האומר אין תחיית המתים מן התורה, ואין תורה מן

השמים ואפיקורוס. ר"ע אומר : אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר [\(שמות טז\)](#) "כל

המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". אבא שאול אומר : אף ההוגה את השם

באותיותיו. שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להן חלק לעולם הבא. שלשה מלכים : ירבעם, אחאב ומנשה.

ר' יהודה אומר : מנשה יש לו חלק לעולם הבא, שנאמר [\(דברי הימים ב לג\)](#) "ויתפלל אליו וישמע תחנתו

וישיבהו ירושלים למלכותו", אמרו לו : למלכותו השיבו ולא לחיי העולם הבא השיבו. ארבעה הדיוטות :

בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי :

שימו לב למחלוקת ר' יהודה וחכמים. איך עומדת הדרשה על מנשה בסיפור לפי כל אחת מהדעות? מהי

מטרתם של היסורים בדרשה הסיפורית לפי כל אחת מהדעות?

נתחו את הדיון במקור הבא :

ירושלמי סנהדרין נא :

כתיב וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא עליהם את שרי הצבא אשר למלך וילכדו את מנשה

בחחים. מהו בחחים בכירו מניקייא [קוצים דקים ויונקים]. אייר לוי מולא של נחושת עשו לו ונתנו אותה

בתוכה והיו מסיקין תחתיו שכיון שראה שצרתו צרה לא הניח ע"ז בעולם שלא הזכירה כיון שלא הועיל לו

כלום אמר זכור אני שהיה אבי מקרא אותי את הפסוק הזה בבית הכנסת בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה

באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו כי אל רחום ה' אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח

את ברית אבותיך אשר נשבע להם הרי אני קורא אותו אם עונה אותי מוטב ואם לאו הא כל אפיא שוין. והיו מלאכי השרת מסתמין את החלונות שלא תעלה תפילתו של מנשה לפני הקב"ה והיו מלאכי השרת אומרים לפני הקב"ה רבונו של עולם אדם שעבד ע"ז והעמיד צלם בהיכל אתה מקבלו בתשובה אמר להן אם איני מקבלו בתשובה הרי אני נועל את הדלת בפני כל בעלי תשובה. מה עשה לו הקב"ה חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד שלו ושמע תחינתו הדא היא דכתיב ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחינתו וישיבהו. אי"ר לעזר בי רבי שמעון בערבייא צווחין לחתרתה עתרתה.

מדוע הקב"ה מקבל את תפילת מנשה? מהי החשיבות של טענת של מלאכי השרת? האם טענתם סבירה, לדעתכם?

קראו את שיר השירים ב' א'-ה' ולאחר מכן את הגמרא הבאה:

ביצה כ"א.

בעא מניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מהו לשחטה ביי"ט אמר ליה מותר אמר ליה וכי מה בין זה לנדרים ונדבות אמר ליה עורבא פרח כי נפק אמר ליה רבה בריה לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבה הוא אמר ליה ומה אעביד ליה אני היום (שיר השירים ב) "סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים" ובעא מינאי מלתא דבעיא טעמא וטעמא מאי בהמה חציה של נכרי וחציה של ישראל מותר לשחטה ביי"ט דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה אבל נדרים ונדבות אסור לשחטן ביי"ט דכהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו.

איזה מטבע לשון שימשו הפסוקים ע"פ הסיפור לעיל?